

Naslov članka/Article:

Kako spodbuditi dijake k branju in razmišljanju ob literarnih delih?

How to Encourage Students to Read and Think About Literary Works?

Avtor/Author:

Lijana Hanc Krapec

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Vzgoja in izobraževanje 6/2018, letnik 49

ISSN 0350-5065

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2018

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/vzgoja-in-izobrazevanje/>

Lijana Hanc Krapec, Dvojezična srednja šola Lendava

KAKO SPODBUDITI DIJAKE K BRANJU IN RAZMIŠLJANJU OB LITERARNIH DELIH?

Dijaki vedno manj berejo. Za to je najbrž kriv način življenja – prevrednotenje vrednot –, seveda pa tudi razcvet tehnologije. Pa vendar – »ti krasni novi svet« –, kako pripraviti dijake, da bi prebrali knjige v okviru maturitetnega sklopa ter brez strahu in različnih pritiskov napisali dober maturitetni esej, četudi so to »obilne« knjige, ki v središče postavljajo usodo žensk, kot sta Ana Karenina in Ema Bovary.

V maturitetnem sklopu za šolsko leto 2016/2017 so dijaki izbirali med Bartolovim Alamutom in Huxleyjevim Krasnim novim svetom. Tudi če so v ospredju romanov danes tako pogosto slišane besede oblast, sistem, manipulacija, moč, svoboda, sreča, ljubezen, smrt ..., se sprašujemo, kako dijake vzpodbuditi, da romana preberejo, razmišljajo o njiju, ju aktualizirajo, vrednotijo. Z drugačnimi pristopi? So to drugačne učne metode, oblike, strategije?

So to odnosi? Ali kaj drugega? Trd oreh za vse vpletene – dijake, učitelje in ne nazadnje tudi starše.

Vsa leta sledimo spremembam v izobraževanju in razmišljamo, kako bi te učinkovito vpeljali v učno življenje dijakov. Da bi se čim lažje prebili skozi novosti in spremembe, smo se učitelji na šoli povezali na različne načine (npr. medpredmetno, timsko) in se vključili v različne projekte (npr. Linpilcare). In smo razmišljali, tuhtali, tehtali, razčlenjevali, izločevali, se dogovarjali, se prepričevali, usklajevali in se odločili za projektni dan na temo Bartolov roman Alamut. Za šolsko leto 2016/2017 je bil namreč za maturo razpisan tematski sklop z naslovom Človek v kolesju sistema. Izhodiščni besedili sta romana Vladimirja Bartola Alamut in Aldousa Huxleyja Krasni novi svet.

Da bi dijake prepričali, da je branje lahko užitek, razmišljanje ob njem pa izziv, izkustvo, zadovoljstvo in sodelovanje,

smo se odločili, da bomo učitelji in dijaki učeča se skupnost, katere cilj in temelj je opogumljati in spodbujati nenehno in relevantno učenje vseh »vpletenih« (učiteljskih timov in dijakov, drug z drugim in drug od drugega) z namenom izgrajevanja ključnih kompetenc – v našem primeru skozi kritično branje.

DIJAKI IN UČITELJI – UČEČA SE SKUPNOST ZA PRIPRAVO IN IZVEDBO PROJEKTNEGA DNE

Nič ni resnično, vse je dovoljeno

(Vladimir Bartol: Alamut)

Dejavnosti pred projektним dnevom (od septembra do decembra):

Medpredmetno in hkrati timsko smo se povezali trije učitelji, in sicer učiteljica slovenščine in sociologije ter učitelj zgodovine. Vsi trije smo prebrali Bartolov roman Alamut in s svojega strokovnega področja poiskali vire, povezane z romanom. V projektni dan so bili vključeni dijaki enega oddelka 4. in enega oddelka 3. letnika gimnazije. Dijaki 4. letnika so roman prebrali kot maturitetno čtivo, dijaki 3. letnika pa kot domače branje.

Vsak dijak 4. letnika si je izbral enega dijaka 3. letnika kot »varovanca« in postal njegov mentor pri branju, razumevanju, razlaganju, razčlenjevanju, vrednotenju in komentiranju romana. Sodelovanje je potekalo v parih zunaj pouka. Delo v dvojicah je prispevalo k vzpostavitvi kulture sodelovanja in kritičnega prijateljevanja. Dijaka v paru sta delo časovno usklajevala 3 mesece. Po potrebne informacije so dijaki prihajali tudi k učiteljem.

Medtem so kot učeča se skupnost delovali tudi učitelji – se sestajali, pogovarjali in dogovarjali, načrtovali in se usklajevali ter kritično prijateljevali.

Učiteljica sociologije je v dveh šolskih urah dijakom približala roman s sociološko-filozofskega vidika (učiteljica slovenščine in zgodovine sta kritično prijateljevala). Učitelj zgodovine je v dveh šolskih urah dijakom razkril zgodovinsko resnico in zgodovinske vire za nastanek romana ter jih aktualiziral (učiteljica slovenščine in sociologije sta kritično prijateljevali). Učiteljica slovenščine se je v treh šolskih urah skupaj z dijaki osredotočila na zgodbo romana in njeno fikcijo s pomočjo vprašanj v podporo učenju in različnih bralnih strategij in jim jih pomagala povezati s sociološko-filozofskimi in zgodovinskimi spoznanji (učitelja sociologije in zgodovine sta kritično prijateljevala). Učiteljica slovenščine je z dijaki v eni od šolskih ur osvežila uporabnost Bloomove taksonomije.

Za izvedbo projektne dne so učitelji pripravili spodbudno učno okolje (npr. učilnica kot rajski vrt kar je aluzija na roman).

IZVEDBA PROJEKTNEGA DNE

Učitelji (slovenščine, sociologije in zgodovine) so najprej s pogovorom in možgansko nevihto aktivirali predznanje dijakov in jih s tem motivirali za nadaljnje delo. Nato so se dijaki posedli v dvojicah (varovanec – mentor) in izžrebali listke s temami iz romana Alamut (npr. prijateljstvo,

ljubezen in smrt, vera in ideologija ...), ki jih je prej pripravila učiteljica slovenščine. Vsaka od dvojic je oblikovala vprašanje v podporo učenju in nanj odgovorila ter predstavila odgovor preostalim, ki so ga dopolnjevali, komentirali, vrednotili ... Odgovore so oblikovali s pomočjo besedila in se učili z viri. Pri tem so lahko uporabljali tudi pametne telefone in tablične računalnike. Svetovali so jim vsi trije učitelji. Učeca se skupnost je dobro sodelovala. Ta del dejavnosti je trajal 90 minut.

Nato so se dijaki 3. in 4. letnika ločili – odšli so v ločeni učilnici. Vsak dijak 4. letnika je v 60 minutah sestavil in oblikoval dve navodili za pisanje razpravljalnega eseja na temo, ki jo je izžrebal. Napisati je moral tudi pričakovane odgovore, jih ovrednotiti in točkovati. Eseg je tudi naslovil. Pri tem je dijakom pomagala učiteljica slovenščine. Medtem so dijaki 3. letnika v skupinah (ločeno fantje in dekleta) izdelovali plakate po motivih iz romana. Spremljala in usmerjala sta jih učitelja sociologije in zgodovine. Po 60 minutah so dijaki 3. letnika razstavili svoje plakate in žrebali naslove esejev, ki so jih pod nadzorom učiteljev (sociologije in zgodovine) pisali 45 minut. Dijaki 4. letnika pa so medtem kritično prijateljevali z učiteljico slovenščine ter se pogovarjali o navodilih, ki so jih oblikovali za pisanje eseja. Nato je dijake 4. letnika po njihovih besedah čakala

najtežja naloga tistega dne. Naključno so izžrebali eseje, ki so jih napisali dijaki 3. Letnika, in jih (po svojih »močeh«) jezikovno, slogovno in vsebinsko popravili, ovrednotili in ocenili. To je bil res vrhunec dneva. V učilnici, kjer so »to počeli«, je bilo glasno, razburkano, celo »divje«, polno neprimernih komentarjev na račun »nepismenih, idiotskih« dijakov 3. letnika, ki da nimajo »pojma o pojmu«, in pomilovanje učiteljev, ki morajo marsikaj prebrati in prenesti vse napisane neumnosti. Dijaki 3. letnika pa so se medtem v drugi učilnici razburjali in ozmerjali četrtošolce, ki ne vedo, kako se pišejo navodila, in nimajo pojma, kaj bi radi.

In vse to smo poslušali trije učitelji, ki smo bili izžeti od vseh predstavitev, vprašanj, odgovorov, komentarjev, dovtipov ..., a hkrati zadovoljni, ker smo jih končno uspeli »prebuditi iz spanca« lagodnosti in nezainteresiranosti.

Naloge so bile popravljene, »ocenjevalci« so poiskali »ocenjevanca« in javno ovrednotili in ocenili njihove naloge.

In kaj je sledilo? »Ne boj, mesarsko klanje,« bi lahko dejali s Prešernom. Dijaki 3. letnika namreč niso bili zadovoljni z ocenami, kar so podkrepili z argumenti, ki so v večini primerov »zdržali«. A mentorji se niso dali in zadnja je ostala njihova. Učitelji smo v tem glasnem prepričevanju in modrovanju ostali opazovalci, vendar zadovoljni opazovalci,

kajti dosegli smo cilje, ki smo si jih zadali, tj. vzpodbuditi zanimanje za branje, pisanje, aktivno poslušanje, delo z viri, komentiranje, argumentiranje, načrtovanje, sodelovanje ... Predvsem pa občutek za sočloveka, za norme in vrednote učeče se skupnosti. Po 45-minutnem dokazovanju, kdo ima prav in kdo ne, je učiteljica slovenščine zbrala eseje, da jih pregleda in ovrednoti (seveda, doma). Refleksijo so dijaki in učiteljica opravili v naslednjih dneh pri eni izmed ur slovenščine.

Sledila je evalvacija dneva – dijaki so bili »ful« utrujeni, »izmozgani«, a zadovoljni s svojim delom in rezultati. Dejali so, da so se mnogo naučili, ne samo o izbranih temah, ampak tudi o sebi in delu v skupini ter kritično prijateljevati. Dobro so se počutili, lahko so bili za en dan učitelji z rdečo »kulico« in delili »pravdo«, a vendarle učitelji ne bi bili za noben denar. Je preveč stresno.

VIRI IN LITERATURA

Bartol, V. (2016). *Alamut*. Ljubljana: Sanje.

Huxley, A. (2016). *Krasni novi svet*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Marentič Požarnik, B. (2000). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.

Paternu, B. idr. (2003). *Esej na maturi 2004*. Ljubljana: Gyrus.

Pečjak, S. in Gradišar, A. (2012). *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

ČESA SMO SE NAUČILI?

Projektni dan je bil uspešen. A še pomembneje je bilo, da smo zanj oblikovali učečo se skupnost, v kateri smo preizkusili različne veščine, strategije, orodja, v njej smo kritično razmišljali in prijateljevali. Prepričani smo, da smo se veliko naučili o obravnavanem literarnem delu in okoliščinah njegovega nastanka, o pisanju esejev in o kriterijih vrednotenja, predvsem pa drug o drugem in sami o sebi. Naučili smo se bolje sodelovati, bolje videti perspektivo drugega in se argumentirano pogovarjati in pogajati. Na tak način si obetamo, da bomo izboljšali kakovost dela in medsebojne odnose, morda pa tudi rezultate na splošni maturi.

Savnik, S. idr. (2003). *Maturitetna romana 2004*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Savnik, S., Adam, A., Lenaršič, B., Barbarič Naskov, N. (2016). *Esej na maturi 2017*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Slavin, R. E. (2013). *Sodelovalno učenje: kaj naredi skupinsko delo uspešno? O naravi učenja: uporaba raziskav za navdih prakse* (str. 147–162). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. <http://www.zrss.si/pdf/o-naravi-ucenja.pdf> (dostopno 12. 4. 2017).

